

УДК 35.078.3

О.Ю. ЧАПАЛА, канд. юрид. наук, Харківський національний університет внутрішніх справ

ВИДИ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЇХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Ключові слова: інформація, види інформації, джерела, таємна інформація, інформація з обмеженим доступом, засоби масової інформації

В Україні, як і в інших країнах пострадянського простору у 1991 році, після розпаду Радянського Союзу та створення незалежних держав постала проблема формування власного законодавства, побудови дієвих владних інституцій, вибір в орієнтації внутрішньої та зовнішньої політики, а також реалізації нової форми взаємодії громадянин-держава.

Тотальний контроль над сферою інформації, одноосібне управління людською свідомістю, проникнення в усі сфери життя та паралізація будь-якої діяльності змінилася на потребу суспільства в нових принципах та механізмах управління, нових засобах реалізації цілей та нових формах доступу до ресурсів, враховуючи інформаційні [1, с.60].

Глобалізація та світова конкуренція поставила проблему політико-економічного менеджменту та виникнення нового інструментарію інформаційної політики, що в свою чергу призводить до зміни самого характеру суспільно-політичного життя. Необхідність у нових підходах до управління соціумом спричинило визнання людини як суб'єкта створення та реалізації державної політики [1, с.60].

Нова інформаційна епоха, демократичні принципи, які проголошені в пострадянських державах передбачають, що громадянин, як основний учасник державних процесів має бути достатньо поінформованим для здійснення контролю над владною політикою. Доступ до інформації та всебічне висвітлення процесів в державі мають забезпечувати спеціально створені структури при органах державної влади, місцевого самоврядування та

регіональної влади, а також засоби масової інформації.

В Україні розроблене та прийняте відповідне законодавство в сфері інформації. В ст.32 Конституції України, проголошено, що «Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір» [2]. Стаття 2 Закону України «Про інформацію» наголошує на основних принципах інформаційних відносин: «гарантованість права на інформацію; відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією; достовірність і повнота інформації; свобода вираження поглядів і переконань; правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації» [3].

Крім цього, у Законі України «Про інформацію» чітко визначені основні види інформації, джерела та режим доступу до неї.

Згідно із законом основними видами інформації є: інформація про фізичну особу; інформація довідково-енциклопедичного характеру; інформація про стан довкілля (екологічна інформація); інформація про товар (роботу, послугу); науково-технічна інформація; податкова інформація; правова інформація; статистична інформація; соціологічна інформація.

Однією з найбільш вживаних і поширених є статистична інформація. Це офіційно документована державна інформація, що дає кількісну характеристику подій та явищ, які відбуваються в економічній, соціальній, культурній та інших сферах життя суспільства України. Такий вид інформації підлягає відкритому, систематичному опублікуванню. Забезпечується відкритий доступ громадян, наукових закладів та інших заінтересованих організацій до неопублікованих статистичних даних, які не підпадають під дію обмежень, встановлених законом про інформацію. Система статистичної інформації, її джерела і режим визначаються Законом України «Про державну статистику» та іншими правовими актами у цій галузі.

Масова інформація – інформація, що поширюється з метою її доведення до необмеженого кола осіб. Засоби масової інформації (ЗМІ) – засоби, призначені для публічного

поширення друкованої або аудіовізуальної інформації.

Друківаними засобами масової інформації є друковані видання (преса) – газети, журнали, бюлетені тощо і разові видання з визначеним тиражем, а аудіовізуальними засобами масової інформації є радіомовлення, телебачення, кіно, звукозапис, відеозапис тощо. Порядок створення (заснування) та організації діяльності окремих ЗМІ визначаються відповідними законодавчими актами про ці засоби.

Під інформацією державних органів та органів місцевого самоврядування необхідно розуміти офіційну документовану інформацію, яка створюється в процесі поточної діяльності законодавчої, виконавчої та судової влади, органів місцевого самоврядування. Основними джерелами цієї інформації є: закони України, інші акти, що приймаються Верховною Радою України та її органами, акти Президента України, підзаконні нормативні акти, ненормативні акти державних органів, акти органів місцевого самоврядування, громадських організацій.

Інформація державних органів та органів місцевого самоврядування доводиться до відома зацікавлених осіб шляхом: опублікування її в офіційних друкованих виданнях або поширення інформаційними службами відповідних державних органів і організацій, опублікування її в державних ЗМІ або публічного оголошення через аудіо- та аудіовізуальні ЗМІ; без попереднього доведення її до зацікавлених осіб; наданням можливості ознайомлення з архівними матеріалами; оголошення її під час публічних виступів посадових осіб. Джерела і порядок одержання, використання, поширення та зберігання офіційної інформації державних органів та органів місцевого самоврядування визначаються законодавчими актами про ці органи. Законодавчі та інші нормативні акти, що стосуються прав і свобод та законних інтересів громадян, не доведені до публічного відома, не мають юридичної сили (частина третя ст.57 Конституції України).

Правова інформація – будь-які відомості про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення і боротьбу з ними та їх профілактику тощо, її джерелами є Конститу-

ція України, інші законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, міжнародні договори та угоди, норми і принципи міжнародного права, а також ненормативні правові акти, повідомлення засобів масової інформації, публічні виступи, інші джерела інформації з правових питань.

Для забезпечення доступу громадян до законодавчих та інших нормативних актів держава видає такі акти масовими тиражами у найкоротші строки після набрання ними чинності. Це сприяє кращому засвоєнню і розумінню громадянами змісту законодавчих та інших нормативних актів, дотриманню ними правових приписів, формує у них правосвідомість.

Інформація про фізичну особу (персональні дані) – це відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована. Основними даними про особу є: національність, освіта, сімейний стан, релігійність, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження. До джерел документованої інформації про особу належать: видані на її ім'я документи, підписані нею документи, а також відомості про особу, зібрані органами державної влади та органами місцевого самоврядування в межах їхніх повноважень.

Особливість цього виду інформації полягає в тому, що при її збиранні та поширенні необхідна згода особи, якої вона стосується.

Кожна особа має право знати у період збирання інформації, які відомості і з якою метою збираються про неї, яким чином вони можуть бути використані. Згідно з законодавством державні органи, органи місцевого самоврядування, інформаційні системи, які містять інформацію про громадян, зобов'язані надавати її безперешкодно і безоплатно на вимогу осіб, яких вона стосується, крім випадків, передбачених законом. Забороняється доступ сторонніх осіб до відомостей про іншу особу. Відмова в доступі до інформації або приховування її, або незаконне збирання, використання, зберігання чи поширення можуть бути оскаржені до суду [4].

Інформація довідково-енциклопедичного характеру-це систематизовані, документовані або публічно оголошені відомості про суспі-

льне, державне життя та навколишнє природне середовище. До основних джерел такого виду інформації належать: енциклопедії, словники, довідники, рекламні повідомлення та оголошення, путівники, картографічні матеріали, а також довідки що даються уповноваженими на те державними органами та органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, організаціями, їх працівниками та автоматизованими інформаційними системами.

До соціологічної інформації належать документовані або публічно оголошені відомості про ставлення окремих громадян і соціальних груп до суспільних подій та явищ, процесів, фактів, її джерелами є документовані або публічно оголошені відомості, в яких відображено результати соціологічних опитувань, спостережень та інших соціологічних досліджень.

Джерелами інформації є носії інформації: документи та інші носії інформації, які являють собою матеріальні об'єкти, що зберігають інформацію, а також повідомлення засобів масової інформації, публічні виступи. Від джерела, повноти та правдивості інформації залежить якість підготовленого до оприлюднення матеріалу і настання чи уникнення у зв'язку з цим правових наслідків. Тому важливо знати, що за режимом доступу інформація поділяється на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом. У ст.20 Закону «Про інформацію» йдеться про режим доступу до інформації, що означає передбачений правовими нормами порядок одержання, використання, поширення й зберігання інформації.

Обмеження права на одержання відкритої інформації забороняється законом. Однак це стосується не всієї інформації. Конституція України (ст.50) забороняє засекречення інформації про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту і гарантує право на поширення такої інформації. Це зумовлено правом кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Право громадян на сприятливе навколишнє природне середовище, на одержання інформації про стан довкілля на сучасному етапі набуває все більшого значення, що насамперед пов'язано з комплексом негативних факторів як в Україні, так і в інших країнах СНД. До цих чинників належать: наслідки Чорнобильської катастрофи, стихійний процес введення ринкової економіки, безвладдя, недоліки в правовому регулюванні екологічних відносин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кандагура К. Система державного управління інформаційним простором у перехідних суспільствах: українські реалії // Актуальні проблеми державного управління. – 2009. – Вип. 1 (37). – С. 59–62.
2. Конституція України. – Х. : Одиссей, 2011. – 60 с.
3. Закон України «Про інформацію» : від 02.10.1992 р., № 2657-ХІІ.
4. Закон України «Про доступ до публічної інформації» // ВВР України. – 2010.

Чапала О. Ю. Види інформації та їх нормативно-правове регулювання / О. Ю. Чапала // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 944–946 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11hojnpr.pdf>

Розглянуто види інформації, що передбачені Законом України «Про інформацію»; розкриваються особливості деяких видів інформації, визначаються нормативні акти, що регулюють інформаційні відносини.

Чапала О.Ю. Виды информации и их нормативно-правовое регулирование

Рассматриваются виды информации, предусмотренные Законом Украины «Про інформацію»; раскрываются особенности некоторых видов информации, определяются нормативные акты, регулирующие информационные отношения.

Chapala O.JU. Types of Information and Their Is Standard-Legal Regulation

The types of information provided by the Law of Ukraine «About the information» are considered; features of some types of information reveal, the statutory acts regulating information relations are defined.